

САМОБУТНІЙ ХАРАКТЕР ПАМ'ЯТКИ ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ – «СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ»

УРОК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 8 КЛАСІ
УЧИТЕЛЬ МІТЮХІНА Н.В.

Тема: самотутній характер пам'ятки Давньої української літератури – «Слово о полку Ігоревім»

Мета: узагальнити вивчений матеріал, удосконалювати вміння виразного читання, створення власних усних та письмових висловлювань.

Обладнання: ілюстрації до «Слова», книга зі змістом, підручники, пам'ятка про слово, презентація.

Тип уроку:

Перебіг уроку

1. Організація класу, активізація уваги учнівського колективу.
2. Оголошення теми, мети, навчальних завдань уроку.
3. Вступне слово про особливість «Слова»...Перегляд презентації.

Є твори, що залишають зірковий слід в історії літератури. Запитай будь-кого з дорослих людей, чи знає він про «Слово», і кожен скаже – так, навіть зачитає напам'ять уривки. А твір дійсно незвичайний, він переносить нас в ті далекі часи, коли тільки зароджувалася велика держава Київська Русь. Багато матеріалу було нами опрацьовано, з'ясуємо, що ви запам'ятали з історичних та літературних довідок

4. Перша робота – швидкісне опитування (speed-cveshens).
 1. Пам'ятка якого періоду літератури?
 2. Рамки періоду?
 3. Хто знайшов?
 4. Яку роботу провів?
 5. Для кого було зроблено копію?
 6. Скільки надруковано?
 7. Скільки збереглось?
 8. Чому вчені піддають сумнівам справжність твору?
 9. Жанр твору?
 10. Чи реальні події змальовані?
 11. Автор твору?

5. Робота аналітичного характеру. Ви сказали, що твір – пам'ятка давньоруської літератури. Отже він близький до УНТ, адже стоїть у витоках народження української літератури.

Проаналізуйте, які ознаки «Слова» близькі до УНТ.

1. Близько до дум.
2. Речитатив.
3. Плач-голосіння.
4. Літературні тропи.

6. Вправа на встановлення відповідності; визначення літературного тропа.

7. Робота з текстом твору.

Я зачитую описову ситуацію, ви ілюструєте змістом твору.

1. Метафоричний образ творення пісні.
2. Монолог воєначальника, впевненого у силі і злагоді воїнів.
3. Астрономічне явище, яке відбулося у квітні 1185 року.
4. Передчуття силами природи страшної поразки.
5. Змалювання гіперболізованої сили билинно-казкового богатиря.
6. Метафоричний образ загибелі молодшого сина та онука Ігоря.
7. Основне на УНТ голосіння у творі.

8. Вправа перекладач.

Учитель зачитує старослов'янською. Діти читають напам'ять.

9. Робота індивідуально-творчого характеру.

На вашу думку, які образи найяскравіші?

Вживання в образ. Виступи дітей в образах героїв:

1. Ігор, який повернувся з полону.
2. Ярославна.
3. Святослав.
4. Всеволод.
5. Земля руська.
6. Автор.

10. Мандри картинною галереєю.

Уявіть, що ви екскурсовод, проведіть екскурсію по галереї.

11. Підсумок-сенкан.

Що таке сенкан?

Напишіть кожен свій сенкан про одного з героїв, про сам твір, можливо про міфологічні чи астрономічні образи.

12. Оцінювання.

13. Заключне слово вчителя, подяка за урок.

14. Домашнє завдання: повторити вивчений матеріал.

Презентація до уроку:

«Слово про похід Ігорів, Ігоря, сина Святославова, онука Ольгова», найвідоміший пам'ятник літератури Київської Русі.

В основі сюжету - невдалий похід 1185 року руських князів на половців, зроблений новгород-сіверським князем Ігорем Святославичем.

Сюжет

В коротких висловах «Слова» зображуються події невдалого походу на половців новгород-сіверського князя Ігоря 1185 р., як про це розповідається в літописах (у двох редакціях - південної і північної, по Іпатівському літопису і по Лаврентівському),

Згадуються події з князівських міжусобиць, походів і вдалих битв, починаючи з найдавніших часів.

Вступ

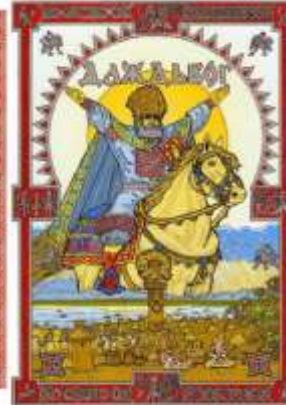

Перед нами як би народна історія, народна епопея в книжковому викладі письменника кінця XII ст.

На початку автор «Слова» звертається до своїх читачів і слухачів зі словом «братіє», напр.: «почнем же, братіє, повість оцю від старого Владимира до нинішнього Ігоря».

Потім ідуть перекази про княжих співаків і про Бояна, а також про племена, набрані з різних сказань і пісень.

Зустрічаються неясні спогади відгуки язичницьких переказів про Велеса - діда співаків, про Хорс-сонце, про Дажбога - діда слов'ян, бога вітрів Стрибога, про Дива - злого духа.

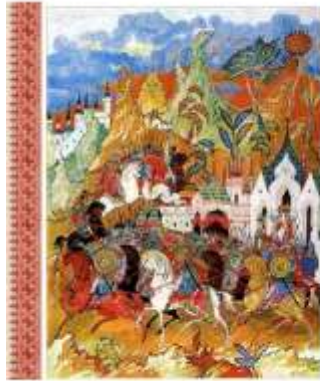
Похід Ігоря

Ігор бачить затемнення сонця 1 травня 1185 і передчуває невдачу, відчайдушно спонукає битися до смерті підбадьорює інших, і він вступає в злат стремінь».

Несприятливі ознаки переслідують полк Ігорів. Похід намічений далеко вглиб степів, до моря, до Сурожа і Корсуня Тматорокані.

Поет говорить про
все це стисло,
картинами: криком
Дива, стягом полків
половецьких,
мороком ночі,
виттям звірів і
скрипом
половецьких возів,
які переходяться
від русичів.

Одна тільки ніч відокремлює виступ у похід від першої
битви, змальованої одними успіхами і відпочинком
«Опыгова хороброго гнізда».

З п'ятниці по неділю йдуть рішучі битви
нещасного Ігорева полку, оточеного «въ полѣ
незнаемѣ» численними половецькими
полками.

Єдиноборство князя Всеволода характеризує
хоробрість воїнів.

Минулі походи предка Ігоря, Олега Святославича
(якого він називає «Гориславичем»), викликають у
автора «Слова» найважчі, сумні спогади: гинули князі,
гинули люди в міжусобицях і княжих «крамопах»,
лунав дзвін мечів, носилися хмари стріл і вилили над
полями ворони і галки

Ігор полки
завертає, щоб
визволити свого
брата
Всеволода; але
вже полягли
хоробрі русичі
на березі
бистої Каяли.

Дія полку Ігорева скінчена: «нищить трава
жалощамчи, а древо з тугою до землі
схилилося». Загинуло майже все військо.

Золоте слово Святослава

Далі в «Слові» йдуть плачі за полеглими, зауваження
про подальший рух половців на руську землю, спогади
про усобиці і заспокоєння на київському великому князі
Святославі Всеволодовичі.

Автор «Слова» пояснює нинішні сум, стогони Києва і напасті Чернігова нерозважливістю молодих князів, їх суперечками за чуже, їх крамолами.

Слідче «мутень сонъ» великого князя Святослава. Снилось князеві в «теремі золотOVERХому», що тріснула балка над ним, закаркали ворони і понеслися до моря з Оболоні. А самого князя стали готувати до поховання: одягнули «чрньою папопомою, на кровати тисовѣ», стали оплакувати «синім вином з горем змішаним», почали сипати великий перли - сльози на поно.

Великий князь Святослав каже своє «золоте слово», дорікаючи Ігореві і Всеволодові за зайву самовпевненість. І встав би великий князь за образу за своє гніздо; але він вже знає, як стогне під шаблями половецькими Володимир Глібович.

Звернення до князів

І ось Святослав закликає і великі сили сучасної Київської Русі, і слабких, але мужніх князів: великого князя Всеволода та його близьких Глібовичів, потім Ростиславичів, Рюрика і Давида, могутнього Ярослава Осмомисла Галицького і знаменитого Романа з Мстиславом (Роман Волинський).

Ярослав Чернігівський зі степовиками кликом полки перемагає; Всеволод веслами може розкрити Волгу, а Дон шопомами вичерпати; Рюрик і Давид не бояться зі своїми дружинами ні ран, ні крові; Ярослав Осмомисл носить із своїми залізними полками по Дунаю, бореться з степовиками; Роман і Мстислав страшні для Литви і половець.

Далі від згадки полоцьких князів автор переходить до фігури їх предка, коли не було ворожнечі між князівськими стягами.

Усе вичерпано автором «Слова» для заклик до помсти образи Ігоря - і, нарешті, слід його повернення. Перебування його в полоні абсолютно залишено осторонь. Ні слова немає про інших полонених князів, про дії половців, про князя київського.

Плач Ярославни

Плач Ярославни вважається одним із найпоетичніших мотивів «Слова».

На міському забрали в
Путівлі (недалеко від
Курська) Ярославна
рано плаче: «полечю
зегзицею (кукушкою) по
Дунаю, омочу бебрян
рукав у Каялі, обітру
князю криваві його
рани».

Вона звертається до вітру,
до Дніпра-Словутича, до
світлого, тресветлогоу
сонця. Вітер розвіяв її
радість з ковилем, Дніпро
може тільки нести її
сльози до моря, а сонце в
полі безводному русичам
спрагою луки стягнуло
(вони безсилі натягнути
лук), горем їм тули зі
стрілами запхнули.

Втеча Ігоря із полону

Бог не залишає
праведника в руках
грішників, каже
літописна оповідь
про Ігоря - а у
«Слові о полку
Ігоревім», «Бог шлях
показує Ігореві із
землі Половецької
на землю руську».

Автор ніби сам пережив втечу з полону від
степовиків: він пам'ятає, з яким трепетом і
спритністю вибирався Ігор, під умовний свист
вірної людини з конем за річкою, як пробігав
він у степу, ховаючись і полюванням
здобуваючи собі їжу, перебираючись по
хвилям Дону.

Ідуть Гзак з Кончаком по сліду втікача і
примирюються з втечею Ігоря, як старого знайомого,
який є близькою людиною для степовиків і по шлюбу,
і по мові, і по звичаям.

Швидко переносить автор «Слова о полку
Ігоревім» свого героя із степів в Київ, на
радість країнам-містам. «Ігор їде по
Боричевім до святої Богородиці Пирогощої».

Заключним словом до князів, можливо, ще до
попонених, і до загибної дружини закінчується «Слово
о полку Ігоревім».

Автор «Слова»
невідомий,
можливо, це
свідок битви